

1. félévi beszámoló

Nagy Richárd László (r.nagy@cern.ch)

Részecskefizika és Atommagfizika PhD program

Témavezető: László András (HUN-REN Wigner FK)

A kutatás címe: Hadron-atommag ütközések vizsgálata CERN
SPS energiákon és kapcsolódó detektorfejlesztések

Bevezetés

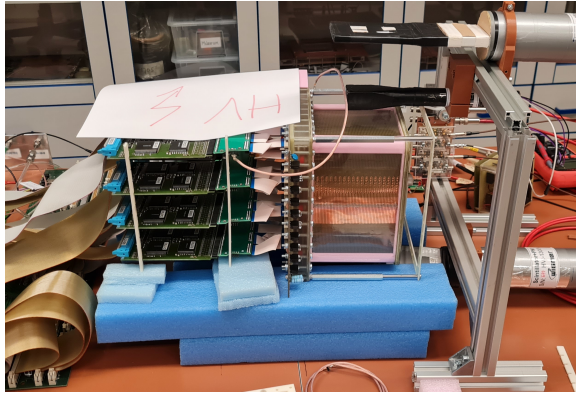
A doktori kutatásom során hadron-atommag spektrumok centralitás szerint is differenciált analízisét is fogom végezni az NA61/SHINE kísérletnél, amely CERN-ben a Super Proton Synchrotron-nál helyezkedik el. A hadron-atommag spektrumok az erős kölcsönhatás fizikai megértésén túl igen fontos kísérleti információval szolgálnak neutrínóoszilláció vizsgálatával foglalkozó neutrínó-nyalábos kísérletek (pl. DUNE) számára. Ezen alkalmazáshoz tervezek továbbá kifejleszteni egy új, mikrostruktúra-technológiás, nyomkövető detektort, amely könnyen integrálható a már meglévő NA61/SHINE kísérlet detektorrendszerébe, és amellyel rögzített adatokból pontosabb eredményekhez juthatunk.

A félévet megelőzően már megépítettem ehhez egy prototípust, amelynek fő célja a geometriai (helybéli) korlátozások és a jel erősségének optimalizálása volt. Az így szerzett tapasztalatokat felhasználtam a jelenlegi félév során.

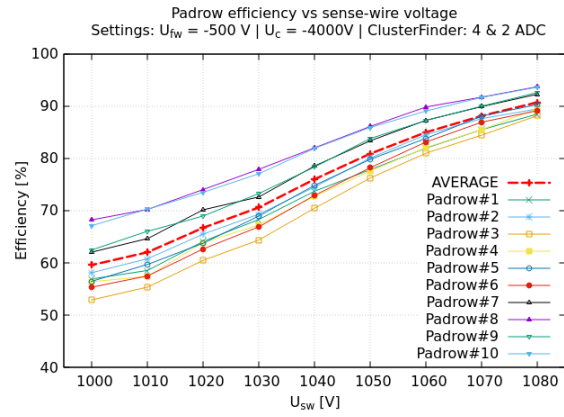
Az aktuális félévben elvégzett kutatások ismertetése

A félév során befejeztem a korábbi prototípusból szerzett tapasztalatok alapján megtervezett véglegesnek szánt verziójú detektort. Ezt követően megkezdtem a tesztelését annak érdekében, hogy meggyőződjek a megfelelő működését illetően és kizárjam bármilyen szerkezeti hiba lehetőségét. Mivel nem volt hozzáférésem radioaktív (pl. béta-bomló) forráshoz, így kozmikus müonokat használtam, amelyek minimálisan ionizáló részecskéknak (MIP-eknek) tekinthetők, ezért hasznosak detektorok kalibrálásához, különösen az ionizációk mérésén alapuló rendszerek esetén. A kozmikus müonokat tartalmazó események rögzítéséhez ki kellett alakítanom egy trigger rendszert, amelyhez három darab, fotoelektronsokszorozóval összeszerelt szcintillátort használtam. Ezeket a szcintillátorokat egyesével kalibráltam MIP-ekre, és feljegyeztem az így produkált jelek nagyságát. Ezek

pár száz mV nagyságrendbe estek, és egy kb. tízszeres jelerősítővel már könnyebben tudtam alkalmazni a hármas coincidenziához tartozó küszöbszintek beállításához. A tesztpad felállítása az 1a. ábrán látható. A kék szivacsokon helyezkedik el maga a kamra, tőle balra a rácsatlakoztatott kiolvasó kártyák láthatók, jobbra pedig a triggerrendszert tartó állvány és a rászerezelt szcintillátorok (fekete szigetelőszalaggal betekerve) láthatók. A felvett adatok kiértékeléséhez az adatfelvevő rendszer (DAQ) révén a megfelelő verziójú SHINE szoftvert alkalmaztam, amelynek kellő mélységű megismerésére is időt kellett fordítanom. Az analízis során az elsők között vizsgáltam például a különböző "padrow" szekciók hatásfokát is a sensewire-re kapcsolt nagyfeszültség függvényében, amelynek első eredménye az 1b. ábrán látható. A hatásfok ebben az értelemben az adott padrow-hoz tartozó, a detektoron áthaladó MIP trekkjére illeszkedő klaszterek arányát jelenti az összes eseményben (amikor biztosan áthaladt részecske a kamrán).

(a)

(b)

Figure 1: (a): A tesztpad felállása a detektor kozmikus müonokkal való teszteléséhez. A kék szivacsokon helyezkedik el a kamra, tőle balra a rácsatlakoztatott kiolvasó kártyák láthatók, jobbra pedig a triggereléshez használt állvány látható, amely a kamra alatt és felett benyúló szcintillátorokat rögzíti. (b): A detektoron áthaladó részecskék trekkjeire illeszkedő klaszterek megtalálási hatásfoka az egyes padrow szekciókon különböző sensewire nagyfeszültségek függvényében.

Tanulmányi tevékenység az aktuális félévben

A félévben az alábbi kurzusokat végeztem el:

- Kvantumszíndinamika (FIZ/2/083E) – eredmény: Jeles (5)
- Asztro-részecskefizika (FIZ/2/132) – eredmény: Jeles (5)
- Az erősen kölcsönható anyag fázisszerkezete (FIZ/2/024E) – eredmény: Jeles (5)

Konferenciák és iskolák az aktuális félévben

A szemeszter elején, szeptember végén, részt vettem Genfben, a CERN-en belül, az NA61/SHINE kollaboráció találkozóján. A rendezvényen bemutattam egy új detektor tervezését és kifejlesztését egy előadás keretein belül. Továbbá meghallgattam a kollaboráció legfrissebb eredményeit is.

November végén részt vettem a *DRD1 Gaseous Detectors School* nevű CERN-es iskolán Genfben. A másfél hetes iskolában délelőttönként a gáztöltésű detektorokról szerzett tudásomat bővíthettem, míg délutánonként laborgyakorlatokon első kézből ismerhettem meg az összeállításukat és működésüket. Mindemellett az iskolában bemuthattam egy poszttert is egy új detektor kifejlesztését illetően.

Elismerések

Az év végén megkaptam az *NA61/SHINE 2023/2024 Hardware Award* nevű díjat, amelyet az NA61/SHINE kollaboráció akkori szóvivője, Marek Gazdzicki személyesen adott át nekem.